НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
Кафедра психології та педагогіки гуманітарного факультету

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я»

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Кафедра соціології та психології

ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
Кафедра психології діяльності в особливих умовах факультету цивільного захисту

ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ЗДОРОВ'Я

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Тези доповідей
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(Харків, 31 травня 2024 р.)

Харків
2024

УДК 159.9:378:355/359-351.74

Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України : тези доп. V Всеукр. наук.-практ. конф., 31 травня 2024 р. Харків: НА НГУ. 2024. 159 с.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких узагальнено досвід здійснення соціально-психологічного забезпечення професійної діяльності сил безпеки та оборони України.

Публікується за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України», проведення якої організовано Національною академією Національної гвардії України (31 травня 2024 року).

Матеріали конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, психологам-практикам, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів з незначними коректорськими правками. За достовірність представлених матеріалів відповідальність несуть автори.

© Національна академія
Національної гвардії України, 2024

ЗМІСТ

Барко В.І., Барко В.В. Стандартизація адаптованого українськомовного опитувальника «Міні-мульт»…….... 6
Бойко-Бузиль Ю.Ю. Протоколи психологічної допомоги: сутність, специфіка, застереження…… 10
Большакова А.М., Дубінін Д.О. Програма розвитку аксіологічної компетентності працівників Національної поліції…….. 13
Кісіль З.Р. До питання формування психолого-педагогічних засад антитерористичної професійності співробітників сил безпеки та оборони України……. 17
Кривоконь Н.І., Москаленко В.В. Роль ідентичності для посттравматичного зростання особистості в умовах війни…… 20
Лефтеров В.О. Психологічні особливості комунікативної компетентності правоохоронців в умовах воєнного стану…….. 23
Мацегора Я.В., Колесніченко О.С. Ризик вживання алкоголю військовослужбовцями учасниками бойових дій, з різним стажем військової служби та інтенсивністю симптоматики ПТСР…… 27
Мілорадова Н.Е. Посттравматичне зростання – пошук сенсу життя (техніка Ікігай)…… 30
Сірко Р.І., Слободяник В.І. Дослідження формування самозбережувальної поведінки фахівців сектору безпеки і оборони… 33
Стасюк В.В., Кириченко А.В. Психологічне забезпечення у Збройних силах України……..... 38
Супрун Д.М. Програма з формування громадянської позиції в контексті професійної підготовки психологів……. 41
Федоренко О.І. Рівні та форми ранньої психологічної допомоги…..... 44
Шимко В.А. Психологічний профіль перемовника: п'ятифакторна модель особистості……. 47
Александров Ю.В. Специфіка локалізації контролю керівного складу поліції…….. 50
Барчі Б.В. Професійний стрес і його вплив на психічне здоров'я особистості…….. 54
Віденєєв І.О. Психофізіологічна проблема посттравматичного стресового розладу……. 56
Греса Н.В., Шиліна А.А. Дисфункціональні переконання як чинник адиктивної поведінки військовослужбовців ……... 58
Кожушко А.Р., Макаренко П.В. Психологічне консультування як метод психологічної роботи з працівниками у системі МВС……..... 61
Кокорін О.В., Самойлова О.Ф., Лозова С.М. Формування судового експерта нового покоління……. 64

Кріцак І.В. Розмірковування над словами зі священного писання «А земля була пуста та порожня, і темрява була над безоднею, і Дух Божий ширяв над поверхнею води» (бут.1:2)…….. 67
Ларіонов С.О., Шаульська Л.В. Толерантність військовослужбовців до невизначеності у контексті їх психологічної стійкості…… 72
Макарова О.П. Етика психологічної роботи в секторі безпеки і оборони: забезпечення конфіденційності та захисту прав людини…... 76
Міршук О.Є. Мотиваційна промова командира, як засіб формування психологічної стійкості військовослужбовців в бойових умовах…….. 79
Овсяннікова Я.О., Кердивар В.В. Деякі питання щодо підвищення психологічного здоров'я професійних контингентів сектору безпеки та оборони України……..… 81
Пащенко А.О. Особистісні передумови вчинення бійок на службі військовослужбовцями Національної гвардії України…… 83
Платонов В.М. Концепція алгоритму психологічної підтримки фахівців-піротехніків ДСНС України……...…… 84
Пономаренко Я.С. Особистісне зростання фахівців сектору безпеки та оборони: теоретичні та практичні підстави для вивчення……. 87
Похілько Д.С. Залучення психолога ДСНС до заходів евакуації населення з зони активних бойових дій…… 90
Рютін В.В., Рютіна Д.М. Психологічні аспекти військової професіоналізації офіцерів запасу…… 92
Слурденко Д.О. Особистісні чинники самоврядування персоналу сектору безпеки і оборони України……...… 95
Товма І.М. Аналіз підходів до врегулювання основних положень військового лідерства в арміях провідних країн світу…… 97
Товма М.І. Актуальні питання забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особового складу підрозділів сил безпеки та оборони……...…. 100
Тробюк Н.Ю. Роль толерантності у особистісній зрілості військовослужбовця Національної гвардії України…… 102
Харченко С.В., Колдашов О.В. Особливості здібностей соціального інтелекту здобувачів вищої освіти ХНУВС в різні роки навчання…… 104
Шевченко В.В. Просоціальна спрямованість майбутніх психологів Національної гвардії України…… 107
Юрченко-Шеховцова Т.І. Професійно-психологічний відбір в системі психологічного забезпечення НПУ МВС України…… 109
Авілов І.В. Мотивація фахівців сил безпеки та оборони діяти в складних та екстремальних умовах…….. 112
Antoshkiv A.V. The problem of communicative creativity of

psychologist…….. 116
Бабенко А.О. Важливість дебрифінгу для курсантів які вибувають на навчання із зони бойових дій…… 117
Гончарова Я.І. Стресостійкість працівників поліції в ситуаціях професійного стресу…….. 120
Грінько М.М. Психоедукація як засіб стабілізації психофізіологічного стану під час відновлення фахівців екстремальних видів діяльності……. 123
Дорофєєв А.С. Досвід професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах провідних країн світу……. 126
Єгоров Є.Г. Сучасні погляди на роль ціннісної сфери військовослужбовців у формуванні стійкості до бойової психічної травматизації та розвитку симптоматики посттравматичного стресу... 130
Зайченко С.Б. Психологічна сумісність – основа ефективної діяльності малих груп……. 133
Калінін М.В. Концептуалізація феномену бойового стресу у військовослужбовців…….. 137
Кіщук Л.А. Значущість психофізіологічної підготовки військовослужбовців до екстремальних чинників військової служби.. 139
Короп С.В. Алертність як фактор психологічної адаптивності військовослужбовців до сучасного бою: психологічні та психофізіологічні механізми……..… 142
Кузьмін А.І. Психологічний відбір військовослужбовців в умовах воєнного стану……..….. 146
Лещенко С.В. Комунікативна компетентність як складова військового лідерства……...….. 147
Олійник В.О. «Ефект Кая»: до проблеми плекання постдосвідного зростання військовослужбовців – учасників бойових дій…….. 149
Розумовська Ю.О. Проблеми розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності офіцерів в умовах російсько-української війни……. 151
Тробюк А.В., Ларіонов С.О. Психічне здоров'я військовослужбовця Національної гвардії України: аналіз змісту поняття…….. 153
Українець В.М. Роль індивідуально-психологічних властивостей військовослужбовців у формуванні стресових реакцій…….. 155

БАРЧІ БЕАТА ВАСИЛІВНА,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології
Мукачівський державний університет

ПРОФЕСІЙНИЙ СТРЕС І ЙОГО ВПЛИВ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Сучасний ритм життя часто призводить до зростання негативних емоцій, які, накопичуючись, можуть спричиняти тривалі стресові стани. Професійний стрес є об'єктивною закономірністю багатьох видів трудової діяльності та значно впливає на ефективність праці, професійний розвиток і особистісне становлення, а також на соматичне і психічне здоров'я. Робота є центральною частиною життя більшості сучасних людей. Дорослі люди присвячують роботі не менше третини свого життя, а розвиток кар'єри складає близько 70% всіх особистісних задач, що постають перед ними з юнацького віку і протягом подальшого життя.

Наразі проблема професійного стресу досліджується як зарубіжними (Ш.Берн, К.Маккей, К.Купер, С.Картрайт), так і вітчизняними (Т.Зайчикова, О.Порхунова та ін.) науковцями [1]. Дослідники зазначають, що рівень професійного стресу значною мірою залежить від змісту трудової діяльності особистості. Внаслідок стресу та поступового формування синдрому професійного вигорання виникають психічна і фізична втома, байдужість до роботи, зниження якості виконуваних завдань і негативне ставлення до професії.

Значна частина питань, що вирішуються протягом робочого дня, пов'язана з професійною діяльністю та організацією виробничого процесу, а також з емоційними переживаннями, пов'язаними з взаєминами в робочих колективах і задоволеністю роботою. Професійний стрес виникає, коли вимоги, що пред'являються до людей на робочому місці, перевищують їхні знання і навички.

Регуляційна концепція стресу передбачає, що стрес виникає через невідповідність вимог середовища можливостям людини, а також через розбіжність між тим, що вимагає конкретна ситуація, і тим, що здатен зробити працівник з певним рівнем здібностей, умінь та навичок.

На сучасному виробництві іноді трапляються ситуації, коли працівник, стикаючись з певними труднощами, не може повністю реалізувати накопичену енергію, що виникає внаслідок адаптаційних процесів і фізіологічних механізмів стресу. У таких випадках ця енергія може руйнівно впливати на людину зсередини, особливо в умовах взаємодії з керівництвом та кар'єрної конкуренції.

Професійний стрес є складною галуззю вивчення стресових станів, аналогічно до психологічного стресу. Він пов'язаний як з позитивними, так і з негативними емоціями та почуттями, які виникають під впливом факторів, що виступають як перешкоди або загрози.

Стрес мобілізує внутрішні резерви психіки та організму людини, активізуючи її адаптаційні можливості, вольову та пізнавальну активність. Це

викликає суттєві зміни в серцево-судинній, дихальній та інших системах організму, що призводить до загальної активізації та готовності до фізичної напруги. Саме в цьому проявляється мобілізуючий ефект стресу. Стреси впливають на поведінку людини у всіх сферах життя, іноді суттєво погіршуючи її працездатність, здоров'я та взаємини з оточуючими і близькими. Оскільки доросла людина проводить на роботі як мінімум третину доби, значна кількість стресових ситуацій пов'язана саме з професійною діяльністю [2].

Професійний стрес може негативно впливати на психічне здоров'я людини на різних рівнях. Постійний стрес може викликати почуття тривоги, роздратування, роздумів про власну компетентність та значення роботи. Це може призвести до депресії, апатії та незадоволення життям.

Довготривалий стрес може спричинити такі фізичні проблеми, як головні болі, м'язові напруги, безсоння, втома та зниження імунітету. Це може призвести до загрози загального фізичного здоров'я. Під впливом стресу люди можуть втрачати інтерес до роботи, відчувати невпевненість у власних можливостях, розвивати погані звички, такі як зловживання алкоголем або наркотиками, та мати проблеми в міжособистісних відносинах.

Постійний стрес може впливати на когнітивні здібності, такі як концентрація, пам'ять та прийняття рішень. Це може призвести до зниження продуктивності та якості роботи [3].

Загалом, професійний стрес може мати значний вплив на психічне здоров'я, яке варіюється від помірного невпевнення та напруженості до серйозних психологічних проблем, таких як депресія та тривожні розлади.

Розуміння того, що саме спричиняє стрес на роботі, може бути першим кроком у керуванні ним. Людині варто спробувати виокремити конкретні ситуації або фактори, які викликають стрес, і розглянути можливі способи зменшення цих стресорів. Варто навчитися ефективно керувати своїми реакціями на стресові ситуації. Це може включати техніки релаксації, такі як медитація або глибоке дихання, або методи розслаблення. Регулярна фізична активність, здорове харчування та достатній сон також можуть допомогти знизити рівень стресу. Важливу роль у розвитку стресостійкості займає саморегуляція – доцільне встановлення рівноваги між середовищем і організмом. Важливо звертати увагу на своє фізичне та емоційне благополуччя і знаходити способи ефективно управляти стресом для підтримки свого психічного здоров'я.

Професійний стрес створює бар'єри у професійній діяльності, блокує його комунікативну активність, впливає на фізичне і психічне здоров'я. Оптимальний рівень професійного стресу необхідний для нормальної діяльності задля підвищення рівня його стресостійкості.

Список бібліографічних посилань

1.Зайчикова Т.В. Особливості прояву та детермінанти синдрому «професійного вигорання» у педагогічних працівників. *Актуальні проблеми*

психології. Том. 1: Соціальна психологія. Психологія управління. Організаційна психологія : збірник наукових праць інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. Максименка С.Д., Карамушки Л.М. К. : Міленіум, 2003. Ч 9. С. 103– 108.

2.Корольчук, М. С. Психологічні особливості віддалених наслідків стресогенних впливів : [*монографія*] М. С. Корольчук, В. М. Корольчук, А. І. Кулаженко, т ін. Київ. нац. торг.-екон. ун-т ; ред. М. С. Корольчук. Київ : КНТЕУ, 2014. 275 с.

3.Наугольник Л. Б. Психологія стресу: *підручник.* Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.

ВІДЕНЄЄВ ІГОР ОЛЕКСАНДРОВИЧ
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології, педагогіки та філології
Харківська державна академія культури

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА ПОСТТРАВМАТИЧНОГО СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ

Загострення реакції на бойовий стрес, війна з росією, яка тягнеться вже 10 років, та інші пов'язані з нею події, призводять до того, що посттравматичний стресовий розлад серед військовослужбовців зустрічається все частіше. За статистичними даними відомо, що близько 80% військовослужбовців, які мали участь у бойових діях під час проведення АТО, отримували бойовий стрес, який в подальшому трансформувався приблизно в 25% ПТСР різного ступеню виразності. 98% з учасників бойових дій потребують кваліфікованої підтримки і допомоги внаслідок дії бойових стрес-факторів. 20% учасників бойових дій мають підпорогові ознаки ПТСР (реакції дезадаптації). 27% бійців мають неповні клінічні прояви ПТСР, які призводять до щоденних негативних наслідків. Скривають психічні проблеми та ніколи не отримували відповідної допомоги − 75% комбатантів. Соромляться або заважають виявленню психічних проблем − 93% військовослужбовців.[1,с.9-10].

Проблема діагностики, профілактики та корекції негативних психологічних наслідків, що виникають в результаті впливу стресогенних факторів, джерелами яких є різні травмуючі події, відноситься до числа найбільш актуальних.

В результаті пережита психічна травма постає перед ним – ветераном – як глибоко безглузда. Старий світ, що став новим, виявився незнайомим та чужим; він поставив перед ветераном трудну і складну задачу сенсоутворення, актуалізував необхідність переосмислення трагічного досвіду війни та корекції системи всього світосприйняття. Причому віддалення у часі від травматичного

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел./факс +380-3131-21109
Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua
E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua
Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: http://dspace.msu.edu.ua:8080
Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: http://msu.edu.ua/library/